कोशः अभिधानात् । इत्यङ्कुशाय कृतं इत्यादिकं वस्तुजातं व्यर्थत्वं कर्तुं यद्विक्षेतुकृत्ते कृतमित्यर्थः" ।

विक्षेप्य त्रि॰ वि+क्षि-यत् । विक्षिप्तीये घटादौ । [२व्याकुलत्वे

विक्लव त्रि॰ वि+क्लु-अच् । १व्याकुलीभूते अमरः । भावे अप्

विक्लित्ति स्त्री वि+क्लिद-क्तिन् । जलतेजःसंयोगे भावे अवयवैश्लेषे पूर्वोत्पन्नकसंयोगनाशात्परमिश्रितसंयोगापत्तौ ।

विक्लिन्न त्रि॰ वि+क्लिद-क्त । १आर्द्रे २शीर्णे ३क्लीबे च मेदि॰ । ४विक्लेदयुक्ते । [शब्दे च वैद्यकम् ।

विक्लाव पु॰ वि+क्लु-घञ् । १शब्दे अमरः । २कालादिरोगजत-

विक्षिप्त त्रि॰ वि+क्षिप-क्त । १विशेषेण क्षिप्ते २योगशास्त्रोक्ते चित्तस्य भूमिभेदे न॰ । तयोक्तं पातञ्जलभाष्यविवरणयोः "क्षिप्तं मूढं विक्षिप्तमेकाग्रं निरुद्धमिति चित्तभूमयः । तत्र विक्षिप्ते चेतसि विक्षेपोपसर्जनीभूतः समाधिर्न योगपक्षे वर्त्तते" भा॰ । "क्षिप्तं यदेव रजसा तेषु तेषु विषयेषु क्षिप्यमाणम् अत्यन्तमस्थिरं, मूढन्तु तमःसमुद्रेकान्निद्रादृत्तिमत् । विक्षिप्तं क्षिप्तादिशिष्टं विक्षिप्तं विशेषोऽस्य स्वेच्छयस्य कादाचित्कः स्वेना सा चास्याः स्वेनवस्तुता सांसिद्धिकी वा वस्त्वनाश्रयाधिष्ठानाद्यन्तरायजनिता वा" विव॰ ।

विक्षीर पु॰ विगतं विगतं वा क्षीरमस्य । १धर्मवृक्षे राजनि॰ २विगतक्षीरे त्रि॰ ।

विक्षेप पु॰ वि+क्षिप-घञ् । १त्यागे २प्रेरणे ३दूरीकरणे च । "चित्तस्य विक्षेपा नवविधाः पात॰ सूत्रभाष्योर्दर्शितास्ते च चित्तविक्षेपशब्दे २८३१पृ॰ अन्तरायशब्दे च द्रष्टव्याः । वेदान्तसिद्धचित्तविक्षेपाः २०० पृ॰ उक्ताः ।

विमलस्ते यत् यत्स्थानं तस्य क्रान्तिवृत्ताद् यद् तिर्यगन्तरं स विक्षेपः" सि॰शि॰ उक्ते ४शरे च ।

"भूयाद्यासर्वरचना इवा विमलमेचकम् । रहस्याख्यानमीष्टे विक्षेपो दयितानिके" वा॰ द॰ उक्ते स्त्रीणां ५यत्नलावङ्कारभेदे

६कथाविच्छेदरूपे निग्रहस्थानभेदे "कार्य्यव्यासङ्गात् कथाविच्छेदो विक्षेपः" गौ॰सू॰ "यत्र कर्त्तव्यं व्यासङ्गात् कथां व्यवच्छिनत्ति । इदं मे अरण्यं विद्यते तच्चिरवसिते कृतविद्यामि इति विक्षेपो नाम निग्रहस्थानम् । एकनिग्रहावस्थानायां कथायां स्वयमेव कथान्तरं प्रतिपद्यते इति" वा॰भा॰ । "अवसन्नवत्कथान्तरस्वेनारोपितं कार्य्यं व्यासङ्गस्तस्मात् कथाविच्छेदस्तथा" इत्तिः ।

विक्षेपशक्ति स्त्री विक्षेपस्य अनिका शक्तिः । वेदान्तोक्ते—अविद्याशक्तिभेदे ।

"विक्षेपशक्तिर्यथा रज्जुज्ञानं स्वाश्रयस्य स्वशक्त्या यथादिकं छादयति एवमज्ञानमपि स्वाश्रयस्य स्वशक्त्या आकाशादिप्रपञ्चमुद्भावयति तादृशं सामर्थ्यम् । तदुक्तम् "विक्षेपशक्तिर्विश्वादि ब्रह्माण्डान्तं जगत्सृजेदिति" । वेदान्तसा॰ ।

विख त्रि॰ विगता नासिका यस्य खादेशः । गतनासिके । अमरः । खादेशः । विखोऽप्यत्र त्रिका॰ ।

विखुर पुंस्त्री॰ १राक्षसे त्रिका॰ स्त्रियां ङीष् । २चौरे संक्षिप्त॰

विख्यात त्रि॰ विशेषेण ख्यातः प्रसिद्धः वि+ख्या-क्त । प्रसिद्धे

विगणन न॰ विशेषेण गणनम् गण-ल्युट् । कथशोधनार्थं सङ्ख्यागणने ।

विगत त्रि॰ वि+गम-क्त । १प्रमादरहिते अमरः । २विशेषगते रघु॰ ३अपगते च हेमच॰ । ४हत॰ । ५अगगतौ न॰ । "विगतं विगतम्" भट्टिः । [छायां स्त्रियाम् शब्दरत्ना॰ ।

विगतार्त्तवा स्त्री विगतमार्त्तवं रजो यस्याः । गतरज॰

विगन्धक पु॰ विगतः गन्धोऽस्य कप् । १इङ्गुदीवृक्षे राजनि॰ २इङ्गुदीवायां स्त्री॰ टाप् अत इत्वम् ।

विगम पु॰ वि+गम-घञ् । १नाशे, २अपाये च ।

विगर्हण न॰ वि+गर्ह-ल्युट् । निन्दने ।

विगर्हित त्रि॰ वि+गर्ह-क्त । १निन्दिते २निन्दिते च । भावे-क्त । ३निन्दायाम् न॰ ।

विगाढ त्रि॰ वि+गाह-क्त । १स्नाते, २जलावगाहने च ।

विगान न॰ वि+गै-ल्युट् । निन्दायाम् हेमच॰ ।

विगीत त्रि॰ वि+गै-क्त । निन्दिते ।

विगीति स्त्री वि+गै-क्तिन् । निन्दायाम् ।

विगुण त्रि॰ विगतो गुणोऽस्य । गुणरहिते ।

विगूढ त्रि॰ वि+गुह-क्त । १गर्हिते, २गुप्ते च मेदि॰ ।

विगृहीत त्रि॰ वि+ग्रह-क्त । १गृहीते, व्याकरणोक्ते विग्रहवाक्यस्थे २पदे च ।

विग्र त्रि॰ विगता नासिकाऽस्य आदेशः । विगतनासिके अमरः

विग्रह पु॰ वि+ग्रह-अच् । १देहे, २विस्तारे, ३युद्धे पुंन॰ अमरः । ४समासादिदृष्टिसमानार्थकवाक्यभेदे, ५विशेषज्ञाने च "अविग्रहा गतादिस्था यथा आनादिकर्मभिः" हरि॰ ।

विघटिका स्त्री विभक्ता घटिका यथा मा॰व॰ । घटिकायाश्चतुर्भागे पञ्चाशत्के काले राजनि॰ । वि+घट-ण्वुल् । २वियोजते त्रि॰